

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 332.59:316.77

DOI: 10.5281/zenodo.1400805

ГРУЗИНА І.А.,
МОЛОДЧЕНКО Т.Г.

Соціально–економічний розвиток регіонів в умовах формування інформаційного ринку

Трансформаційні процеси в економіці України, зміни економічних умов та мислення, а також інституціонального середовища обумовили необхідність формування нового підходу до вирішення важливих життєвих задач та проблем стійкого соціально–економічного розвитку регіонів. Суттєво змінюється характер взаємодії фізичних осіб та організацій, трансформуються ціннісні орієнтації людей, їхнє ставлення до бізнесу, система управління, мотиви й методи прийняття рішень. Розуміння інформаційних систем та технологій як дієвого засобу підвищення виробництва та ефективності праці обумовлює світовий розвиток сфери інформаційних послуг, комп'ютерного виробництва та комп'ютеризації, як провідних технологій автоматизованої обробки інформації, відчутний прогрес у галузі телекомунікації, що надає величезні можливості транспортування інформації та взаємозв'язок її споживачів. Зазначені процеси обумовлюють постійне зростання питомої ваги інформаційного сектору економіки, що безпосередньо впливає і на звичайне життя суспільства у процесі взаємодії фізичних осіб, організацій та суспільних інститутів. В роботі визначено зміст та сутність інформатизації економіки та її впливу на сталий розвиток регіонів. Результати дослідження сутності й основних характеристик ІР, його впливу на соціальний та економічний розвиток регіону, особливостей функціонування підприємств на етапі інтенсивного розвитку інформаційного середовища надає можливість обґрунтувати напрями забезпечення якісного рівня управління підприємствами з урахуванням необхідності трансформації основних підходів до менеджменту в умовах інформатизації.

Ключові слова: інформатизація економіки, соціально–економічний розвиток регіонів, інформаційний ринок, інформаційні продукти і послуги, електронна інформація.

ГРУЗИНА І.А.,
МОЛОДЧЕНКО Т.Г.

Социально–экономическое развитие регионов в условиях формирования информационного рынка

Трансформационные процессы в экономике Украины, изменения экономических условий и мышления, а так же институциональной среды обусловили необходимость формирования нового подхода к решению важных жизненных задач и проблем устойчивого социально–экономического

развития регионов. Существенно меняется характер взаимодействия физических лиц и организаций, трансформируются ценностные ориентации людей, их отношение к бизнесу, система управления, мотивы и методы принятия решений. Понимание информационных систем и технологий как эффективного средства повышения производства и эффективности труда обуславливает мировое развитие сферы информационных услуг, компьютерного производства и компьютеризации, как передовых технологий автоматизированной обработки информации, ощутимый прогресс в области телекоммуникации, что предоставляет огромные возможности транспортировки информации и взаимосвязи «связь ее потребителей. Указанные процессы обуславливают постоянный рост удельного веса информационного сектора экономики, непосредственно влияет и на обычную жизнь общества в процессе взаимодействия физических лиц, организаций и общественных институтов. В работе определено содержание и сущность информатизации экономики и ее влияния на устойчивое развитие регионов. Результаты исследования сущности и основных характеристик ИП, его влияния на социальное и экономическое развитие региона, особенностей функционирования предприятий на этапе интенсивного развития информационной среды позволяет обосновать направления обеспечения качественного уровня управления предприятиями с учетом необходимости трансформации основных подходов к менеджменту в условиях информатизации.

Ключевые слова: информатизация экономики, социально-экономическое развитие регионов, информационный рынок, информационные продукты и услуги, электронная информация.

GRUZINA I.A.,
MOLODCHENKO T.G.

Socio-economic Development of Regions in the Conditions of Formation of the Information Market

Transformation processes in the economy of Ukraine, changes in economic conditions and thinking, and the institutional environment have caused the necessity of forming a new approach to solving important life problems and problems of sustainable socio-economic development of the regions. The nature of the interaction of individuals and organizations varies significantly, the value orientations of people, their attitude to business, the system of management, motives and decision-making methods are transformed. Understanding of information systems and technologies as an effective means of increasing production and labor efficiency determines the world development of information services, computer manufacturing and computerization as the leading technologies of automated information processing, tangible progress in the field of telecommunications, providing enormous opportunities for transporting information and interconnection its consumers. These processes determine the constant growth of the proportion of the information sector of the economy, which directly affects the ordinary life of society in the process of interaction of individuals, organizations and public institutions. The content and essence of informatization of the economy and its influence on the sustainable development of regions are determined in the work. The results of the study of the essence and main characteristics of the IP, its impact on the social and economic development of the region, the peculiarities of the functioning of enterprises at the stage of intensive development of the information environment provides an opportunity to justify the directions of ensuring a high level of management of enterprises, taking into account the need to transform the main approaches to management in the conditions of information.

Keywords: informatization of economy, socio-economic development of regions, information market, information products and services, electronic information.

Постановка проблеми. Процес інформатизації обумовив нову ситуацію у соціально-економічному житті суспільства. Суттєво змінюється характер взаємодії фізичних осіб та організацій, трансформуються ціннісні орієнтації людей, їхнє ставлення до бізнесу, система управління, мотиви й методи прийняття рішень. Змінилися економічні умови та мислення, інституціональне серед-

овище, що обумовило необхідність формування нового підходу до вирішення важливих життєвих задач та проблем стійкого соціально-економічного розвитку регіонів. Формування глобальних інформаційних мереж та систем, сучасні досягнення інформатики, обчислювальної техніки, оперативної поліграфії, поява інноваційних телекомунікаційних технологій та їх постійний роз-

виток, що надають можливість у найкоротший термін пов'язати окремих людей з різних частин Світу, поєднати інформаційні ресурси, забезпечити, у разі необхідності, вільний доступ до них, створили міцне підґрунтя для виникнення нової галузі знань, що названа теоретиками та практиками сучасності інформаційною індустрією [5; 6]. Розуміння інформаційних систем та технологій як дієвого засобу підвищення виробництва та ефективності праці обумовлює світовий розвиток сфери інформаційних послуг, комп'ютерного виробництва та комп'ютеризації, як провідних технологій автоматизованої обробки інформації, відчутний прогрес у галузі телекомунікації, що надає величезні можливості транспортування інформації та взаємозв'язок її споживачів.

Зазначені процеси обумовлюють постійне зростання питомої ваги інформаційного сектору економіки, що безпосередньо впливає і на звичайне життя суспільства у процесі взаємодії фізичних осіб, організацій та суспільних інститутів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання формування інформаційного ринку (ІР) як передумови соціально-економічного розвитку регіону, особливості його функціонування та вплив на життя суспільства розглядали у своїх роботах такі вчені: Г. Маслова, Л. Мельник, Т. Лепейко, О. Пушкар, Л. Федулова та багато інших [2–4; 7], однак і дотепер у літературних джерелах майже неможливо знайти єдиний погляд на природу, сутність та основні характеристики цього виду ринку.

Мета статті полягає в визначенні змісту та сутності інформатизації економіки та її впливу на сталий розвиток регіонів.

Виклад основного матеріалу. Світова практика свідчить, що ефективне функціонування ринку інформаційних продуктів та послуг (ІПП) дозволяє максимально адекватно визначити суспільно-економічні потреби, необхідний рівень техніко-технологічного оснащення продуктивних сил, рівень освіти та інформаційної культури населення, а також тенденції розвитку економіки. Прискорення процесу інформатизації суспільства, визначальна роль ІПП у виробничих відносинах обґрунтовують об'єктивну необхідність та створюють умови для розвитку та функціонування даного виду ринку і в Україні.

Поняття «інформаційний ринок» сформувалося з появою ринкових відносин й набуття ІПП статусу товару. Інформаційним, на думку науковців у

[2], можна вважати ринок, де основним об'єктом купівлі–продажу є інформація, а операції з нею приносять прибутки та збитки. Чубукова О. Ю. [8] під ринком ІПП розуміє систему товарно–грошових відносин, що виникають між виробниками та споживачами ІПП у державно визначеному законодавчому просторі.

Більш повне тлумачення даного поняття наведено у [1], згідно до якого, інформаційний ринок являє собою сферу товарного обміну, де виникають і реалізуються відносини, пов'язані з процесом купівлі–продажу, і має місце конкретна діяльність з організації руху інформаційних продуктів від виробників до споживачів. Він характеризується певною номенклатурою продуктів і послуг, умовами та механізмами їх надання, цінами. Предметами продажу або обміну на інформаційному ринку виступають інформаційні системи, інформаційні технології, ліцензії, патенти, товарні знаки, інженерно–технічні послуги, різного роду інформація та інші види інформаційних ресурсів.

При дослідженні сегментів ринку інформаційних продуктів і послуг доцільним вважається класифікувати їх за двома основними ознаками – за типом споживачів інформаційної продукції й за видом дій, виконуваних за допомогою елементів ІТ зі створення інформаційної продукції.

Споживчий сегмент інформаційного ринку передбачає передавання й споживання інформації та розваг приватними особами; сегмент взаємодії – це взаємодія фірм–розробників інформаційних продуктів з приводу створення та експлуатації мереж для поширення своєї продукції, розроблення стандартів; сегмент забезпечення бізнесу об'єднує споживачів інформаційної продукції та інформаційних технологій під час реалізації різних видів діяльності, а саме: закупівлі, виробництва, обслуговування, маркетингу, розповсюдження продукції. Сегмент інтелектуальної роботи – це передавання і споживання інформації менеджерами та іншими фахівцями підприємств.

За другою ознакою – видом дії, що виконуються за допомогою елементів інформаційних технологій зі створення інформаційних продуктів і послуг, – у рамках виділених за типом споживачів сегментів інформаційного ринку пропонується вирізняти: транспортування, тобто організацію фізичного потоку інформаційного продукту різними засобами; перенесення інформаційного продукту з одного носія на інші; зберіган-

ня інформаційного продукту електронними або традиційними засобами; його оброблення, тобто перетворення у зручну для споживача форму; сегмент інформації, під яким розуміється вид інформаційного продукту (дані, знання, програмні засоби) та його оброблення, переважно, для пізнавальних цілей; сегмент розваг – вид інформаційного продукту, призначений для забезпечення дозвілля та отримання задоволення.

Ефективне функціонування ринку інформаційних продуктів та послуг дозволяє максимально адекватно визначити суспільно-економічні потреби, необхідний рівень техніко-технологічного оснащення продуктивних сил, рівень освіти та інформаційної культури населення, а також тенденції розвитку економіки [7]. Прискорення процесу інформатизації суспільства, визначальна роль ІПП у виробничих відносинах обґрунтовують об'єктивну необхідність та створюють умови для розвитку та функціонування даного виду ринку і в Україні.

Спираючись на результати попередніх наукових досліджень, правомірним буде розуміння ІР як системи економічних взаємовідносин, що виникають з приводу купівлі, продажу та обміну інформаційних продуктів або надання інформаційних послуг. Як і будь-який інший тип ринку інформаційний формують загальновідомі складові (товар, послуги, виробники і споживачі, об'єкти інфраструктури, нормативно-правове поле й т. і.), однак специфічні особливості деяких з них виокремлюють його серед інших.

Ринок ІПП розвивається значно швидше за будь-які інші сектори як внутрішнього, так і зовнішнього ринку, безпосередньо впливає на розвиток виробничих відносин та регулювання конкурентності середовища, не може бути замкнений у межах офіційних кордонів однієї держави. Структура інформаційного ринку обумовлюється наявними інформаційними потребами та відображає рівень розвитку інформаційних технологій.

Сектори ІР представлені сукупністю однотипних, однорідних, подібних ІПП, що виступають предметом продажу та обміну на даному секторі. Сегмент ринку об'єднує користувачів, які мають подібні потреби, схожу поведінку або використовують ІПП у аналогічному напрямі. На відміну від більшості літературних джерел, що виділяють, зазвичай, 5 основних секторів інформаційного ринку, у ході дослідження виявлено необхідність більш детального його розподілу.

Так, сектори апаратних засобів обробки інформації та телекомунікаційного обладнання являють так звану технічну складову ринку, що забезпечує успішну реалізацію процесу вироблення ІПП та своєчасне задоволення інформаційної потреби суспільства.

Не менш важливим сектором ІР є сектор інформаційних послуг, що включає їх різноманітну сукупність у сферах інформатизації, навчання та перепідготовки, інформаційних мереж та комунікацій, спрямовану на забезпечення споживача необхідною інформаційною продукцією.

Особливу увагу науковці приділяють сектору електронної інформації, що пояснюється як зростанням значущості інформації у політичному, соціальному та економічному житті суспільства, так і складністю структурних елементів сектору.

Доцільним є виділення у окремий сектор юридичної інформації, адже вона споживається майже усіма членами суспільства, отже, оперативний доступ до неї, особливо під час активної діяльності законодавчих органів у період реформ, набуває особливого значення.

Сектор масової споживчої інформації містить різноманітні, найбільш популярні серед користувачів відомості про: новини і літературу, що надаються службами новин, пресою, електронними журналами, довідниками, енциклопедіями.

Сектор електронних угод представлений системами банківських і міжбанківських операцій, електронних торгів, резервування квитків, замовлення товарів і послуг. Його формування та розвиток надає можливість впровадження безпаперового, автоматизованого обігу офіційних документів як всередині підприємств, так і між ними.

Сектор інтегрованих інформаційних систем призначений для забезпечення ефективного управління підприємством.

Висновки

Результати дослідження сутності й основних характеристик ІР, його впливу на соціальний та економічний розвиток регіону, особливостей функціонування підприємств на етапі інтенсивного розвитку інформаційного середовища надає можливість обґрунтувати напрями забезпечення якісного рівня управління підприємствами з урахуванням необхідності трансформації основних підходів до менеджменту в умовах інформатизації.

Список використаних джерел

1. Лазарева С. Економіка та організація інформаційного бізнесу: Навчальний посібник / Світлана Лазарева; М–во освіти і науки України, Київ. нац. економ. ун–т. – К.: КНЕУ, 2002. – 667 с.

2. Лепейко Т.І. Концептуальні засади менеджменту в інформаційній економіці: монографія / Т.І. Лепейко, О.І. Пушкар, О.М. Миронова та ін.; за загальною редакцією доктора економічних наук, професора Лепейко Т.І. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. – 252 с.

3. Маслова Г. Система информатизации и ее применение в управлении регионом / Г. Маслова, В. Усольцев // Экономика Украины. – 2009. – С. 21–22.

4. Мельник Л.Г. Информационная экономика / Л.Г. Мельник. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2003. – 288 с.

5. Роговский Е.А. Развитие информационного сектора в США к началу XXI столетия / Е.А. Роговский // Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – №8. – С. 89–98.

6. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Фрэнк Уэбстер; Пер. с англ. М.В. Арапова, Н.В. Малихиной; Под ред. Е.Л. Вартановой. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 400 с.

7. Федулова Л.І. Актуальні проблеми менеджменту в Україні / Л.І. Федулова. – К.: «Фенікс», 2005. – 320 с.

8. Чубукова О. Ю. Економіка інформації: ринок продуктів і послуг / О.Ю. Чубукова. – К.: Нора–прінт, 2001. – 334 с.

References

1. Lazarkva S. Yekonomika ta organizatsiya informatsiyного biznesu: Navchal'niy posibnik / Svitlana Lazarkva,; M–vo osviti i nauki Ukraini, Kiiv. nats. konom. un–t. – K.: KNEU, 2002. – 667 s.

2. Lepeyko T.I. Kontseptual'ni zasadi menedzhmentu v informatsiynyi yekonomitsi: monografiya / T.I. Lepeyko, O.I. Pushkar, O.M. Mironova ta in.; za zagal'noyu redakziyeyu doktora yekonomichnykh nauk, profesora Lepeyko T.I. – Kharkiv: Vid. KHNEU, 2010. – 252 s.

3. Maslova G. Sistemainformatizatsiiyeyepriimeneniye v upravlenii regionom / G. Maslova, V. Usol'tsev // Ekonomika Ukrainy. – 2009. – S. 21–22.

4. Mel'nik L.G. Informatsionnaya ekonomika. – Sumy: ITD «Universitetskaya kniga», 2003. – 288 s.

5. Rogovskiy Ye.A. Razvitiye informatsionnogo sektora v SSHA k nachalu XXI stoletiya // Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnyye otnosheniya. – 2002. – №8. – S. 89–98

6. Uebster F. Teorii informatsionnogo obshchestva / Frenk Uebster; Per. s angl. M.V. Arapova, N.V. Malykhinoy; Pod red. Ye.L. Vartanovoy. – M.: Aspekt Press, 2004. – 400 s.

7. Fedulova L.I. Aktual'ni problemi menedzhmentu v Ukraini. – K.: «Feniks», 2005. – 320 s.

8. Chubukova O. YU. Yekonomika informatsii: rinok produktiv i poslug. – K.: Nora–print, 2001. – 334 s.

Дані про автора

Грузіна Інна Анатоліївна,

к.е.н., доцент, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

e-mail: gruzinaia@gmail.com

Молодченко Таїсія Геннадіївна,

к.е.н., доцент, Національний фармацевтичний університет

e-mail: t.molodchenko@gmail.com

Данные об авторе

Грузина Инна Анатольевна,

к.э.н., доцент, Харьковский национальный экономический университет им. Семена Кузнеця

e-mail: gruzinaia@gmail.com

Молодченко Таисия Геннадьевна,

к.э.н., доцент, Национальный фармацевтический университет

e-mail: t.molodchenko@gmail.com

Data about the author

Inna Gruzina

PhD, Associate Professor of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics;

e-mail: gruzinaia@gmail.com

Taïsiya Molodchenko

PhD, Associate Professor of National University of Pharmacy

e-mail: t.molodchenko@gmail.com